

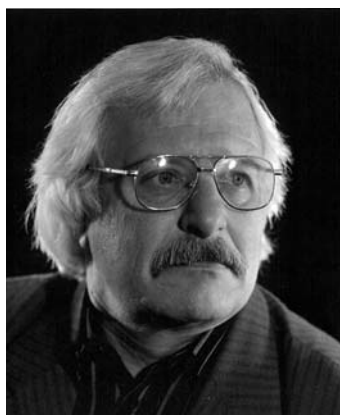
Врешті, таємні служби, здається, переконалися в абсурдності доносу на молодого тернопільця, якого «хтось» конче хотів позбутися із столичного Києва. Олександра Касьяновича таки залишили в Києві, дозволили захистити кандидатську дисертацію. Та як його колега знаю, скільки стресів, депресій і ударів по здоров'ю коштували йому тодішні переживання отого бруду! Я бачив це і сам пізніше пережив щось подібне (що правда, не з кандидатською, а з докторською дисертацією). Тепер можу із задоволенням констатувати, що ми перемогли багатьох злостивців щодо нас, українців, у нашій же столиці. Хай з ними розбирається Бог, бо ми їм простили, тим більше, що, як писав поет, «иных уж нет, а те далече»!

Пережите Олександром Федорук не тільки не зламало його (на відміну від багатьох інших), а мобілізувало внутрішню енергію, надало снаги, життєвих сил і можливість зробити майже неймовірне за останні 40 років праці в науці. Навіть на суто, здавалося б, чиновницькій роботі (він ряд років очолював урядові структури – Національну Комісію з питань повернення України культурних цінностей та Державну Службу контролю за переміщенням цінностей культури через державний кордон України) О. Федорук виявляв себе як вчений-гуманітарій; втім, і як гуманна доброзичлива людина. Його намагалися й досі намагаються «приручити» сили, проукраїнська патріотична налаштованість яких більш ніж сумнівна; але мовчазний у таких випадках Олександр Федорук знає своє призначення для України дуже добре і м'яко, делікатно, часом дипломатично відводить від себе ці спокусливо-лукавізапобігання, щоб повноцінно вивершити те покликання, яке йому дало Провидіння.

Дмитро СТЕПОВИК

*доктор мистецтвознавства, професор,
академік Академії наук Вищої школи України*

ОЛЕКСАНДР ІВАХНЕНКО
(До 60-річчя від дня народження)

Член-кореспондент Академії мистецтв України, заслужений художник України Олександр Іванович Івахненко – яскравий представник сучасного українського образотворчого мистецтва, який послідовно й талановито поєднує новаторство з традиціями національного мистецтва графіки. Кращі його твори – це своєрідне втілення художніми засобами високої духовності нашого народу, попри всі намагання в різний час брутално знищити її. Його графічні ілюстрації вирізняються глибоким, вдумливим прочитанням літературних творів, тонким психологізмом і водночас віртуозною технічною майстерністю, що йде від традицій славетної Київської школи графіки XVII – XVIII ст.

Народився митець 1949 року у селі Манжосівці Чернігівської області. Середню художню освіту здобув у Київській художній школі імені Т.Г. Шевченка. У 1968–1947 роках навчався у Київському державному художньому інституті під керівництвом В. Касіяна і В. Чебаніка. Дипломною роботою його була серія офортів до повісті О. Довженка «Зачарована Десна». По закінченні навчання в інституті стажувався в Академії мистецтва СРСР у майстерні М. Дерегуса, де й почав працювати над своєю графічною Шевченкіаною, що принесла йому визнання.

Життєвий і творчий шлях великого українського поета, художника й мислителя Тараса Шевченка здавна слугує глибоким джерелом натхнення для багатьох поколінь українських художників. Досить згадати хоча б відомі в Україні графічні цикли й окремі твори О. Слатьона, А. Ждахи, В. Седяра, В. Касяна, О. Кульчицької, М. Дерегуса, О. Данченка, В. Куткіна, В. Перевальського. І навіть серед доробку таких видатних митців твори О. Івахненка вирізняються особливо глибоким, вдумливим прочитанням літературних першоджерел, тонким психологізмом і водночас віртуозною технічною майстерністю, витоки якої можна простежити в творчості київських майстрів XVII – XVIII ст. Іллі, Інокентія Щирського, Олександра та Леонтія Тарасевичів, Григорія Левицького.

1979 року, ще під час навчання О. Івахненка в майстернях Академії мистецтв СРСР, вийшла ілюстрована ним книга В. Скомаровського «Тарасові шляхи». У серії малюнків аквареллю молодий художник тонко відобразив атмосферу сирітського дитинства Тараса у селах Кирилівка та Моринці, тяжкі роки наймитування у сільських дячків-«богомазів», службу козачком у пана Енгельгардта.

Невдовзі митець почав працювати над книгою Шевченкової лірики «Садок вишневий коло хати» (вийшла 1982 року), до якої створив цілий комплекс вельми складних з погляду виконання техніці кольорової ліногравюри компонентів художнього вирішення книги – ілюстрації, заставки, кінцівки, обкладинку. Саме у цій праці утвердилися основні риси неповторного почерку майстра – глибокий зв'язок його малюнків із духом літературного твору, узагальненість і умовність форми, іконописна площинність кольорного вирішення і композиційна залягодженість. Для посилення лірико-драматичного ладу, суголосного геніальній Шевченковій поезії, особливо там, де поет говорить про трагічні колізії людського життя, О. Івахненко вдається до різномасштабності й диспропорції компонування площини постатей персонажів, поєднання різночасових та різнопросторових моментів.

Наступний великий цикл ілюстрацій до творів Т. Шевченка, що вийшов у збірнику «Поєми» (1984), позначений новими пошуками графічної інтерпретації поетичних образів. Колорит його ілюстрацій став більш гарячий, втілюючи колосальну енергію поетичного слова, а драматизм людських долі передано різким поєднанням контрастів чорної червоної барв. Динаміка руху персонажів, хоча й віддалено, але нагадує неповторні шевченківські постаті селян у його малюнках та офортах, тобто це цілком оригінальним переосмисленням стилістики майстрів Відродження, що жили свого часу й Шевченка-художника, картина якого «Катерина» духом своїм, композиційним і кольорним вирішенням споріднена з мадоннами італійських майстрів пензля. Творчі пошуки талановитого майстра були високо оцінені мистецькою громадськістю: 1989 року йому присуджено Національну премію України ім. Тараса Шевченка. Оформлені О. Івахненком видання експонувалися на багатьох виставках і відзначені найвищими нагородами конкурсів мистецтва книги як в Україні, так і за її межами.

Крім уже згаданих творів, художник створив ілюстрації до повісті О. Купріна «Поєдинок» (1981), монументальні розписи в Шевченківському національному заповіднику у Каневі: «Живна пора», «Ранок», «Криниця», «Дума», «Марина», «Пісня» (1989–1991). Останні двадцять років О. Івахненко успішно виступає як живописець. Він створив станкові тематичні картини «Дві матері» (1992), «На Івана Купала» (1994), «Рушникові обереги» (1995), «Зачарована» (1996), «Дніпрове диво» (1998), «Козачки» (1999), «Минулі тривоги» (2000), «Татарське зілля» (2002), «Окрилена (Катерина)» (2003), «З відра веселочка водоу позичає» (триптих, 2008), позначені впливом глибоко національних традицій, що йдуть як від Шевченкової творчості, так і від кращих надбань українського народного мистецтва.

Нині художник продовжує працювати і в книжковій графіці, незважаючи на велику кризу українській книговидавничій справі. Зокрема він створив художнє оформлення книги Павла Халєбського «Україна – земля козаків», обкладинки журналів «Прилуки-фортеця» та «Сучасність». Твори члена-кореспондента Академії мистецтв України О. Івахненка збері-

гаються в музеях, приватних художніх збірках як в Україні, так і за кордоном. Великий успіх мала персональна виставка творів художника 2006 року в Токіо – столиці Японії, після чого він успішно провів майстер-клас з японської каліграфії в інституті ім. Михайла Бойчука у Києві у квітні 2007 року. Дві прекрасні картини майстра – «Козачки» й «Плин часу» експонувалися 2009 року на Другій всеукраїнській виставці «Україна від Трипілля до сьогодні», що мала широкий розголос. Твори О. Івахненка останнього часу засвідчують, що художник-новатор, досягши творчої зрілості й значних успіхів, нині перебуває у складних пошуках нових виражальних засобів для вирішення своїх національно орієнтованих філософськи глибоких образів.

Юрій ІВАНЧЕНКО
мистецтвознавець